

הלכות ראשי-חדש סימן תכו

רפז באור הגולה

ג ע

(י) אָבֵל (ד) [ד] לא במוצאי תשעה באב (יא) או שאר תענית (יג). ואין מקדשין אותה במוצאי-שבת (ה) [ה] (יב) שָׁחַל בו יום-טוב (מהר"ל הלכות יוש"ט). (ו) (יג) גִּתְוֹלָה עֵינָיו וּמְלֻשָׁר רַגְלָיו *וּמְבָרָךְ (מַעֲשֵׂה) (טו). וְאָמַר שְׁלֹשׁ פְּעָמִים 'סִימָן טוֹב תְּהִיָּה לְכָל יִשְׂרָאֵל'. [ג] 'בְּרַחֵם יוֹצֵרְךָ' וְכוּ': הגה (יד) וְרוֹקֵד

באור היטב

הש"ע מיום המולד, ע"מ"א: (ד) לא. והארי"ל כתב לקדשה במוצאי ט"ב, וכ"כ הכנה"א שכן נוהגים בירושלים ובקונסטנטינא, וכתב בשבתי'עקב ח"ב סימן יא שפן הוא מנהגם אצל טעמים מדי קדם, ע"ש. וכתב המ"א: ולכן נ"ל דחידו המהצעה יקדש עם העבור משום ברב"עם הדרת מלך, דאפלו ח"ת מבשלים משום זה, ואפלו צבור המעשים אם יראה שיעבר הזמן וקדשו בליל המצות, עכ"ל, וכ"כ הט"ז דאם לא קדשו הלכה עד המצות אסתר יש לברך או ולא משגיחין במצות פנין שהשעה עוברת, אצל בו ימי אכלות לא יקדשו, אצל אם לא השלים אכלותו עד י' פחדש לא ימתין עד ליל י"א, וקדשו בימי אָבֵל, מ"א. והשבתי'עקב ח"ב סימן יא כתב שאצל אין לו לקדש את הלכה עד אחר כ"י לכ"י, ע"ש. והש"ע שער-אפרים בחייד סימן זה כתב דדוקא אם עובר הזמן, שאינו יכול לקדש הלכה, יכול לקדש בימי אָבֵל, אצל פגיש עוד זמן לקדש אינו יכול לקדש בימי אָבֵל, ע"ש: (ה) שָׁחַל פו יו"ט. ומכ"ש שלא יקדשו בליל-שבת, והטעם, דיש תחומין למעלה ואין להקביל פני השכינה ביו"ט או בשבת חוץ לחום. ומ"ע סימן זה כתב הד"ה שטעמים ע"ה. ובמהר"ל כתב שמקדש היתיר, וכ"כ הגמ"א. וה"ח כתב ששעם א"א לא נראית הלכה עד ליל א' של סכות ועשו מצוה בקראקא וקדשוהו נאמר דאי"א לקדשה אח"כ, עכ"ל וכתב שכתב בעל כנה"ג מסיק: ואם יום ט"ז נפל בשבת לא יקדשוהו ולאחר שבת תקדשוהו בלא שם ומלכות, ויחל פטור לקדשה בליל ט"ז. אצל בענין אחר אין להקל מאמר שיש הרבה טעמים ע"פ הסוד. ועין רב"ב ח"א סימן קלג, ועין ח"י בסימן תעד סי"ב ממש"ש: (ו) וְרוֹקֵד.

שיערי תשובה

שוראש ע"י פשיעונים שהיא וכל לברך אפלו אם קמו עיניו מלראות קלא במיעינים, שָׁחַר וּמְלֻשָׁר אֶפְסוּ סוּקָא וְכוּ'. ואף שברביש כתב פגיש לפקוק בראיוקיה, מימ אין חולקין עליה, ואם רוצה לקדש ברוך הלון ויכול לפתח הסלון יש לעשות פן לבשתיה דרפשימע פעקבא ונשיל: [ד] לא. עין בה"ט מיש בשם השבתי'עקב ח"ב לענין אכל, וע"ש שכתב דאפלו בקלות ג' לכ"י יהיה ליל י"ב לחוש ימתין, ולמרן פן מהדר"מ לענין ט"ב, ע"ש: [ה] שָׁחַל. עין בה"ט. ועין בשבתי'עקב ח"א סימן לא, אם לא נראית עד ליל-שבת יש גזרון שהיה לקדש במ"ש. הקורן הגאון מה"ר דוד אפשקום ז"ל לכתור לקדש בליל-שבת, ויגאון בעל ט"ז נראה שאין יקדשו פן פתן דקראקא שהיה לקדשה במ"ש שהיא ענין חוץ חצי כ"ט י"ב טעמיה ועין בש"ע ח"ב סימן ג. ומיש בה"ט ואם יום ט"ז וכו', עין בהש"ע דבר-שמאל סימן רטו שדעתו שער ט"ז ולא עד בקלל, ועין בשבתי'עקב דלעיל שכתב ג"כ דאין לסמוך למעשה לקדש ביום ט"ז, רק אם לא היה יכול לקדש מקום יש לקדשה בליל ט"ז בלא שם ומלכות, ע"ש: [ג] בְּרוּךְ יוֹצֵרְךָ. (כתב במח"ב ששעם מפה קדוש כעל אחר-הטעמים ז"ל שהיה אומר כן בסימן 'עק"ב, והטעם שפירא ברש גסה זה ע"י הסוד. והקורן

משנה ברורה

הדין ואין שרייזן בשמחה. ועין בבאור הלכה: (י) אָבֵל לא במוצאי וכו'. דאין שרייזן בשמחה, ויברכו בטימים שאחריה. וימבאר בדרך-משוה, דאם השעה באב חל ביום חמישי, יש לו להמתין עד מוצאי-שבת שהוא י"ב לחדש: (יא) או שאר תענית. כגון אם לא קדש פחדש טבת עד המצות, אין לו לקדש אחר התענית, אלא ימתין עד הלילה שלאחריה שהוא י"ב לחדש, ומכל מקום אם ארע זה בחדש אדר שלא קדשו עד המצות אסתר, כתב הט"ז דיש לקדש אחר התענית פנין שהשעה עוברת. ונהה פל זה לדעת רמ"א, אצל דעת אחרונים בכל זה (ט) המקדשין אפלו במוצאי תשעה באב, וכל-שפן בשאר תענית, אלא דקתבו (ט) דצריך לטעם קדם, ובמוצאי יום-הכפורים, מתוך ששמחין שישארו בדימוס, מקדשין אף קדם שיטעמו; (י) ומיהו, במוצאי תשעה באב צריך לתהר שלא לקדש בלי מנעליים. ולענין אצל אימת מקדש, דעת הפנ"אברקם, דאם ישלים אכלותו קדם עשירי בחדש ימתין ויקדש בליל עשירי, אצל אם פלה אכלותו בפעירי בחדש לא ימתין עד ליל אחר-צער, ומוטב שיקדש הלכה בחודש ימי אכלותו; ודעת בעל שער-אפרים, דאם יש שהות לקדש אחר כלות ימי אכלותו, ימתין, אף אם פשימתין יצבר הזמן, יכול לקדש בחודש ימי אכלותו, (יא) ויכול לצאת לחוץ לקדשו. ועין באור הלכה: (יב) שָׁחַל פו יום-טוב. ומפל-שפן שאין מקדשין אותה בליל-שבת, והרבה טעמים נאמרו בזה (יג) על-פי הקבלה, ומפל מקום אם לא קדשו עד שבת יום-טוב ויעבר הזמן, בודאי מתר לקדש גם בשבת. (יג) ויום-טוב ואפלו ביחודי, וכן היא (יג) מסקנת הפוסקים: (יג) וְרוֹקֵד וכו'. נאמר וכו'. כתב בשירי'קנטס-הגדולה, דמשמע לבאורה דער גמר פל הסדר חולה עיניו בה, וכן נהוג על-פא, אצל שמע משם ספר חרדים שהחמירו בזה מאד מלהספיל בלכה, ולא התיר להספיל בה אלא עד שישים הברכה, והמגן-אברקם בשם של"ה החמירו (יד) עוד יותר, דאפלו בשעת הברכה אין לו להספיל בה, אלא רואה אותה פעם אחת כשיצעה לברוך ואחר-כך לא יסתכל בה: (יד) וְרוֹקֵד וכו'. וכתבו האחרונים (טו) דיתור מאד שלא יכרע ברכי לרקוד, דלא יהא נראה כבודע ללכה, אלא

באור הלכה

מאיר: * ומברך מעמד. בש"ס אימא: תנא דבי רבי ישמעאל, אפלא לא וכו' בגי'ושאל אלא להקביל פני אביהן שבשמים פעם אחת בחדש די"ט, אמר אב"י וכו'. והפנה במה שאמר 'להקביל', הנה שעל-ידי הלכה וישאר צבא השמים ששוקרים תמיד את תפקודם, אנו רואין גדלתו של הקדוש-ברוך הוא, ואנו מברכין 'פועל אמת' על הקדוש-ברוך הוא, שהוא אליהם אמת שפעלתו אמת, הנה שהפעלה עצמה היא נס"פן אמת, שהיא נקמת לעולם, כענין שואמר יצטטורים לעד לעולם, וקבל הברכה לנשם יתברך לבדו, וזולתו חס ושלום אין לברוך ולהתפלל, רק על-ידי הלכה נראה בכדוקיה, ונהי להקביל פני אביהם די' (פמ"א). ושעמי מאד דבר

שער הצימן

(ט) עין פאר היטב ופרי חדש, וכן העמיק חת"י-אדם. מיהו, פל זה פניה המצוה או בצערה ימים לחדש, אצל אם היה התענית-צבור בימים ראשונים לחדש, צרה להמתין, מיהו, אם יחיד מתענה אפלו בימים ראשונים לחדש ורואה צבור שמקדשין, יש לו לחדש עמקם משום ברב"עם הדרת מלך ואם לא שיעדע שלסתר גם"פן יוכל לקדש בצבור. פל זה מחבר מהדרי פנ"אברקם בפעירי קטן ו בסוף דבריו וביש"א: (ט) ח"י-אדם. ובאלה רבה משמע שאם יש לו לקדש בצבור יכול לקדש עמקם אף שלא טעם משום ברב"עם וגו': (י) צרי קדש: (יא) שער-אפרים שם. והאלה רבה כתב, דלשמקדש בימי אכל יקדש בכיתו אם יכול: (יב) עין בתשובת רמ"ע וברדב"ו חלק ד סימן קלג, ועל-פי פשוטו יש לומר, משום דעושין את המצוה בשמחה ורגיל לבוא לידו וקודין, וכו' דמשמע אחר פן בה"ה, ונה אסור בשבת. (יג) ונה אסור בחודש אדר, ונה אסור בחודש אדר, שאני תסם דאי אפטר לדחות היום, מה שאין כן ה"א דאפשר לעשות המצוה מקדם השבת או לחוות לאסור השבת: (יג) ב"ח ט"ז ומגן-אברקם ושי"א, וגם אם יש עוד שהות לקדש לילה אחת, גם"פן איפא טאן דאטר דיש לקדש בליל-שבת, ויש שמחמיר, עין בשערי-השבת: (יד) עין פאלה רבה שהביא שמי הבעות וכתב המלשון השלח-ערוך משמע קצת כדעה קמיתא: (טו) מגן-אברקם ואלה רבה בשם השלי"ה:

הלכות ראש-חדש סימן תכו

(ו) שלש פעמים כנגדה ואומר 'פשם שאני רוקד' כו', ואומר (ט) 'תפל עליהם' וגו' (טו) 'ולמפרע באכון דמינו כו' שלש פעמים, (טז) 'ואמר לחברו שלש פעמים 'שלוש עליך' (טז), ומשיב קרי בשואל (הגיה החדשות). *ונוהגין לומר 'ודד מלך ישראל חי וקיים', שמלכותו נמשל ללכנה ועתיד להתחדש כמותה, וכן נסת ישראל פתור להתדבק בבעלה שהוא הקדוש-ברוך-הוא, דגמת הלכנה המתחדשת עם החמה, שנאמר שמש וינגן ה', ולכן עושין שמחות ורקודין בקדוש החדש דגמת שמחת נשואין (כחיי פרשת יושב הדיוע): ג יעד אימתי מקרבין עליה, עד ט"ז (ח) מיום (ט) [טז] המולד (יח) *ולא ט"ז בכלל. (ואין לקדש (יט) אלא עד חצי כ"ט י"ב חשצ"ג מן המולד) (תשי"ב טה"ל): ד האין מקרבין עליה (כ) עד שיעברו (י) ון שבעה ימים עליה: הגה (יא) [יא] ואין מקדשין הלכנה (כא) תחת נהג (הגהות אלפסי החדשות):

ד שם בפירושו
והפירושי ה
הוא
במקום בעל שני
אורה פתוחה

באר היטב

אסור להתכל בה: (ז) 'שליש פעמים. וזהו שלא יכרע, דמתני ככרע ללכנה, רק זוקף באצבעותיו, שלי"ה: (D) תפל וכו'. ומסיים קמב בשם רש"ל דרוקם שיי"א כל הפסוק עד קנין ואח"כ לטפרע, וקמב האר"י ויל שיש לוטר קדם ברכת הלכנה הללו את ה' מן השמש עד תק נסן ולא יעבור, ויבשר שובל בגדיה, וגם קבלה מר"י חסיד לומר קול דדו"ר עד מן התרפים. ובשלי"ה קמב שיי"א שיר לפעולות אשא וגו' וגם הללו אל בקדשו וגו': (ט) המולד. עמ"א שהעלה דמני ט"ז משעת המולד חשבינן להו מעת-לעת, ואם חל במש"ב כ"י או ג' שעות כלילה מתר לקדשה תחת ליל ב', ולקדור בתי"א אסור, ע"ש. ועין דבר-לשואל סימן רטו: (י) שבעה. והפסחת האחרונים, אם חל מו"ש אחר כ"י לחוד מהמולד מקדשין או מפני שהעבוד קבצים או ובכ"כ"ס תורת מלך וגם שלא להתכין הפעולה, אבל אם מו"ש קדם ג' ימים אין מקדשין דיוכלים להקטין עד מו"ש הפא כמ"ש ס"ב, ע"ש: (יא) ואין. פ"ח קמב: השעם שיוצאין לרחוב, קדוה אדם שיוצא לקראת המלך, וכ"כ בהגמ"ו, ומ"מ אם לש לו איזה מושל או לשוריים בין הא"י, מקדש פחת נהג או בביתו דרך חלון ופתח, עכ"ל. וכ"ש לשמש כבואות הטטננות טוטב לקדש פבית, וכ"כ

שערי תשובה

הרמ"ו סימן י חולק ע"ז וכתב שראוי לומר ע"פ הסוד עושך ויזרף בוראך קודק שהיא בקוד אבי"צ מופעה למעלה, וכן ט"א לקר"ע ו"ל וכן היה נוסח בינו לבין עצמו א"א שאינו מודיע לאתרים, ע"ש: [ט] המולד. עכ"ש. ועין פשו"ט י"ב סימן טא, אם לא נגלי לקדש ששעה מעטן וכיוצא ובעוד ששעה קודא ק"ש נראית הלכנה וגם נמנין עד שיקרא ק"ש ותפלה ו"ח יקלה הופן של קדוש הלכנה ונאי, פ"ז שהוא שעת הנסוק ימסיק ק"ש ויבדוק ברכת הלכנה, ואם אפשר לנבדוק הפק ולפסק בין הפרקים לא יפסוק באמצע הפרק: ולענין אם יש לפינוי ק"ש וברכותיה ודו"ש הלכנה, אם יש איזה מלות צדון דקלי טאי אין לחש שמתנסח, ק"ש ערף דמרי ומדאורייתא, ואם הופן קדו קדש לנש להש לצמנים וכן אם תחת פסוקים ילפי הופן יש לחש גם כ"י מלות יש להקדים פרשת הלכנה, וכן נמנוי פמה פעמים לקדש קדם טעריב, ע"ש. ויש שכתב באם ארע זמן קריאת הפגלה בעת כלות זמן קדוש הלכנה, ע"ש פמה חלוקי דיישי, מתקנים בשערי-אפרים שער ו ס"ק נג: [י] שבעה. עין בה"ס. ועין בשכ"ו סימן לט במ"ש שחל בה' בתדש וקדוה רב הקהל עפ"י הדין המורה ושוב נתקבעו קצת לדוש ונתבסחת ונראית כליל א. ויש שהשש לומר דהואיל וקרא הדין דקדוה עד אחר ז' מן המולד, והשיב דלא שקי צכאן דת"י קל ערפי לקדש כליל א, ע"ש. ועין דש"ו"ח פ"ח סימן פא. ועין בפרי"י שט"ט בתשובת מנחם עזריה סימן עח והאיר וכליל ד' ראוי לקדש גם לפי הקבלה, א"ו גאה, פמבאר בתשובת טה"ר יאקטלא, ע"ש: [יא] ואין. עכ"ש. ועין ברי"

משנה ברורה

יסקף על אצבעות בגליו ורקד: (טו) 'ולמפרע באכון'. וקמב מגן-אברהם פ"שם משה-משה, שיש אומרים כל הפסוק עד 'קניתי' ואחר-כך למפרע: (טז) 'ואמר לחברו וכו'. כלומר, מפני שאמר בתחלה 'תפלי' וכו' אומר לחברו 'שלוש עליך' (טז) [מ"א]. ועין מגן-אברהם שהזכיר עוד על פמה פסוקים שיש קבלה לאמרם, ולא העתקטוב, דהכר פתובים הם בסדר קדוש הלכנה (והנגו הכל לאמרם): ג (יז) מ"ב המולד. לאו דוקא מיום, (ט) אלא משעת המולד מנין, דמשעה ז' מנין ט"ו יום מעת-לעת, ואם-כן כשתה המולד באמצע יום הראשון מתר לקדש כליל יום שני, דצדון ליכא ט"ו מעת-לעת: (יח) ולא ט"ז בכלל. דכיון שיעבר ט"ו יום הולכת הליו' וחסור נאין פאן חדוש: (יט) אלא עד חצי וכו'. דקומא לן דאין חדשה של לבנה פחתה מן כ"ט יום י"ב שעות וחשצ"ג חלקי שעה [דשעה מהחלק על תת"ר חלקים], ואם-כן אם חל המולד במוצאי שבת שפ"ים או שלש שעות כלילה, (מ) אסור לקדשה פעוד שני שבועות פתחלת ליל שני להרמ"א, אף-על-פי שלא נמלאו עדין ט"ו יום שלמים: (כ) ד עד שיעברו שבעה. רוב (יח) האחרונים פליגי על זה, ודריקוהו על-קל-פנים לאחר שלישה ימים: (יט) מעת-לעת מעת המולד, שנגעין כבר מאזנה, וש לגוף עליה ואין להחמיר המצוה, אכן אם השלישי לחודש הוא באחד מימי השבוע, (כ) נכון להמתין עד מוצאי שבת הפאה, וכפי המבאר בפע"י ב פה"ה. (כא) וכמה אחרונים והגר"א מפללים מקלין אף באפן זה וסקרי דאין פדאי להשהות המצוה בכל גרמי, ועל-כן הנהגת בן ברוך יש לו על מי לסמוך, ובפרט (כט) בימי התרף ונש"ו, בודאי הדרין לקדש קרי זה משקב: (כא) תחת נהג. אלא פחת כפת השמים; והטעם, (כב) דקדוש הלכנה הוא כקבלת פני השכינה, ואין זה דרך

שער הציון

(טז) מגן-אברהם וטעמיה טרי"ז: (ח) ובספר מור הקציעה דעתו הכול לקדש עד ט"ו מעת-לעת. ועין פאר הלכה: (י) פ"ח ומגן-אברהם וט"ו ופרי תוש וש"א, וכן מבאר ב"ד דמה לטנהרין דמיים א' ואלף מקרבין: (יט) פרי-מגדים: (כ) כן טממע משי' ואלה ובה ועוד אחרונים, והכל הוא רק לענין מצוה מן המבחר, ומכל מקום נראה האם העבור מקדשין קדש עפ"הם אף באפן זה, אם לא שיוצע שבמוצאי-שבת יהיה לו גם-כן צבור: (כא) פ"ח, ובקש"ת-אדם קלל סח קמב גמ"רן דהקדש קט"ח דשהו מצוה לא משתיקן אף אם יחשב שאחר-כך יצוה מן הפכתר יומר, וכן פ"ח עפ"ה פמה שהביא הפרי-מגדים ובקש"ת תשובה מן הפוסקים: (כט) עין פרי-מגדים: (כא) פ"ח:

הלבנות ראשי-הדף סימן תכו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

אומר להבנתו 'שלוש ע'לף' (81) וכו', ונהגו הכל לאמרם (82).

שינוי הזמנים לפי המקומות, אלא זמן אחד שיה לכולם, ולפי זה בארצות הברית אפשר לקדש את הלבנה עד שבע בערב אצלם, שהוא שבע שעות אחרי שהגיע סוף זמנה בארץ ישראל.

[משנ"ב ס"ק טז]

עד שיעברו שבועה (86) וכו', על-כפ' פנים לאחר שלשה ימים (87) וכו', להקשות המצוה בקל ג' (88) וכו', הרי זה משבח (89).

(86) ובתחילת היום השביעי מהמולד, כתבו הא"ר (ס"ק יד) והפמ"ג (משב"ז ס"ק ג) שיכול לקדש מיד, ואינו צריך להמתין עד שיעברו שבעה ימים מעת לעת מהמולד, מאידך, השיורי כנסת הגדולה (הגהות בי"א אות א) כתב שיש להמתין עד שיעברו שבעה ימים מעת לעת, אך אם היום השביעי הוא במוצאי שבת, אינו צריך להמתין לשבעה ימים שלמים. והכ"ח החיים (ס"ק טז) כתב, שיש אומרים שבכל אופן יש להמתין עד שיעברו שבעה ימים שלמים מעת לעת, והוסיף, שגם על פי הקבלה יש להמתין לזמן זה. וראה מה שכתבנו להלן.

(87) ואם בירך על הלבנה לפני שיעברו שלשה ימים, הורה הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה ראש חודש פ"א ארחות הלכה הע' 108) שבדיעבד יצא ידי חובתו. והגר"ש דבליצקי (זה השלחן ח"ב ס"ד) כתב, שלכתחילה יבקש מאחר שיוציא אותו ידי חובה, ואם אין שם אחר, לא יחזור לברך לאחר שלשה ימים, כיון שיש ראשונים שטוברים שאפשר לברך על הלבנה גם לפני שיעברו שלשה ימים.

והנהגו להמתין ולקדש רק אחרי שבעה ימים, ועתה חושש שלא יוכל אז לקדש. הורה הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה שם סב"ז) שיכול לסמוך על הרעה שאפשר לקדש את הלבנה כבר אחרי שלשה ימים.

(88) וכן החזו"א והגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' קעז) והגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה ראש חודש פ"א ארחות הלכה הע' 108) נהגו לקדש את הלבנה מיד לאחר ג' ימים, ולא חיבו למוצאי שבת.

מאידך, בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קב) כתב, שבמקום שאפשר נהגים להקדש רק אחרי שבעה ימים שלמים, וכן בספר ניומקי אורח חיים (מונקטש, ס"ד) כתב, שכך נהגו אבותיו ורבותיו, ובודאי אין לזוז מדבריהם, ובשדי חמד (כללים מערכת המים כלל קד אות ב) כתב, שכך נהגו בזמנו בארץ ישראל.

(89) ובספק אם בירך ברכת הלבנה, כתב הש"י חמד (אסיפת דינים מערכת ברכות סי' א אות יח ס"ק ג) שצריך לברך. וביאר, שלא אומרים 'ספק ברכות להקל' אלא בברכה שאיננה גוף המצוה, אבל ברכה שהיא עצמה גוף המצוה, כמו קידוש לבנה, לא אומרים לגביה 'ספק ברכות להקל', וצריך לברך, וכן כתב הארחות חיים (ספינקא, ס"ק א).

[בה"ל ד"ה ומברך מעמד]

לקדש אומרין 'עלינו לשבח' (83) וכו', בשמים ממזל וגו' אין עוד (84).

(83) ומנהג זה לומר 'עלינו לשבח', יש אומרים בשם החזו"א (דינים הנהגות פט"ז אות ה) והגר"ח קניבסקי בספר מעשה איש ח"ז עמ' קלט) שהיה דוקא כשאומרים קידוש לבנה בעיבור, אבל יחיד שאומר קידוש לבנה אינו צריך לומר 'עלינו לשבח'.

(84) ובינות דבריו, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל תשובה שלט שבסוף הספר) שמיסים בקטע זה ואינו צריך לומר את הקטע השני יעל כן נקוה יך'.

[משנ"ב ס"ק טז]

אף-על-פי שלא נקלאו ע'דין ט"ר יום שלמים (86).

(85) ואם היה ליקוי לבנה לפני זמן זה, כתבו הבי"ד (ד"ה ומ"ש רבינו) והדרכי משה (אות א) שאין לברך לאחר מכן על הלבנה, ואף שלפי החשבון עדיין לא הגיע אמצע החודש, ומקור הדין בשו"ת מהרי"ל (סי' יט).

אמנם בשו"ע לא הביא דין זה, אך הלבוש (ס"ד) פסק כן להלכה, וביאר משום שזמן הליקוי מראה שהוא ממש אמצע החודש מהמולד האמיתי, ומשם מתחילה הלבנה לגרוע ולפחות מאורה. מאידך, בפמ"ג (א"א ס"ק יב) מבואר, שגם אם היה ליקוי לבנה אפשר עדיין לברך עליה, והנרי"ח קניבסקי (בספרו שקל הקודש פ"א נוהל קידוש החודש ס"ק ה) כתב לנקוט כדברי הבי"ד, שלאחר ליקוי הלבנה שוב אי אפשר לברך עליה.

וסוף זמנה בחוץ לארץ, כתב הגר"י הענקין (יגל יעקב מכתבים מגדולי ישראל עמ' קמ) שכיון שסוף זמנה תלוי בפגימת הלבנה, זמנה שיה בכל העולם, ולדוגמא אם בארץ ישראל סוף זמנה בשעה שבע בערב, בארצות הברית שהזמן מתאחר בשבע שעות [כלפי הזמן שבארץ ישראל], יהיה סוף זמנה כבר בשעה 12 בצהריים, וכן כתב הגר"ח קניבסקי (יגל יעקב שם). מאידך, בספר עלה יונה (לגר"י מרצבך, עמ' לא) כתב, שנהגו גדולי ישראל באירופה שאין לחשב

הַלְבוּת רֵאשִׁי-הַחֹדֶשׁ סִימָן תְּכוּ תַבַּח

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה ולא]

קליל ט"ז קלי שם ומלכות⁽⁴⁰⁾ וכו', וְעַן עוֹד שֶׁם פְּרָטֵי דִינֵים⁽⁴¹⁾.

(40) ומנהג העולם, כתב המטה אפרים (ס"ו תקפא אלף המגן ס"ק כב) שמי שלא קידש עד זמן זה, אומר את דברי הגמ' (סנהדרין מב, א) או את דברי הטור על דין קידוש לבנה, 'הרואה לבנה בחדשה אומר ברוך אתה ד', ואומר את כל הטסה הברכה.

(41) שכתב הנודע ביהודה (שם), שמי שיש לו זמן גם לקדש את הלבנה וגם לקרוא קריאת שמע, צריך להקדים לקרוא קריאת שמע, כיון שהיא תדוּחָה, ועוד שהיא מודאגוּתָא. ומי שדעתו להתפלל ערבית מאחר יותר, דעת הגרי"ש אלישיב (תפילה בהלכתה סכ"ב ס"ק קטו) שרשאי להקדים את קידוש הלבנה לתפילת ערבית.

ולענין קריאת המגילה, כתב הנודע ביהודה (שם) שצ"ע שצ"ע לא קידשו את הלבנה ואם ימתונו עד אחר סיום קריאת המגילה יעבור טוף זמן קידוש הלבנה, יפסיקו כולם ויקדשו את הלבנה, ולאחר מכן ימשיכו את קריאת המגילה. ואם רק היחיד לא קדש את הלבנה הווא באמצע לשמוע את קריאת המגילה, לא יפסיק באמצע, כדי שלא יפסיד את פירסום הנכ של המגילה.

[משנ"ב ס"ק כא]

שְׁיִצְאֵין לְקִרְאת מְלָכִים⁽⁴²⁾ וכו', אִי נִמְי שְׁהַקְוִים אֵינִי נְקִי⁽⁴³⁾ וכו', יְקַדֵּשׁ בְּבִיתוֹ דְרַךְ הַלְלוּ⁽⁴⁴⁾.

(42) ואף לעמוד בחוץ תחת ענפי אילן, כתב בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ח סי' לח כ"ק ג) שמותר, כיון שעיקר הענין לצאת לרחוב הוא בדרך שיוצא לקראת מלך, וכאן הרי יצא. ולפי דבריו, הוא הדין שרשאי לעמוד ברחוב תחת מטריה ולומר קידוש לבנה. והחז"א נהג (ארחות רבנו ח"א עמ' קעח) לצאת עם הציבור למרפסת מקורה ולקדש משם את הלבנה, וביאר בארחות רבנו (שם), שאם יצא למרפסת כבר מראה בזה שהוא יוצא לקבל את פני השכינה, שהעיקר הוא שלא יקדש את הלבנה בחדר שבו הוא נמצא, וכן ביאר הגר"ח קניבסקי (אש"י ישראל פי"מ הע' טו).

(43) שבאופן כזה, כתב השו"ע לעיל (ס"ו עט ס"א וז) ובמשנ"ב שם (ס"ק כט), שאם יש לפניו צואה או אשפה שיש בה ריח רע מחמת עיפוש וקלקול וכדו', אסור לקרוא קריאת שמע או שאר דבר שבקדושה עד שיתרחק עד כדי שלא יוכל לראותם, ואפילו בלילה שאינו יכול לראותם, אם היה יכול לראותם אסור. ואם הצואה או האשפה מאחוריו, צריך להתרחק ד' אמות ממקום שבו נגמר הריח הרע. והוסיף במשנ"ב שם (ס"ק ה) שיש להזהר

בזה מאד, ומוטב שלא לקדש את הלבנה כלל. וכתב עוד, שתזהר מלהזכיר דברי קדושה במקום שאינו נקי, עליו הכתוב אומר: 'ובדבר הזה תאריכו ימים'.

ולומר קידוש לבנה כנגד פח אשפה שברחוב [כגון עגלת זבל, 'צפרדעי' וכדו']. הורו הגרי"ש אלישיב והגרי"ש וואנר (נקיות וכבוד בתפלה פי"ז ס"ב ובספר אשרי האיש ח"א פי"ז סט"ז) שאם אינו יודע אם יש שם צואה וכדו' וגם אין ריח רע נודף ממנו, אפילו אם אינו מבוטה מותר לומר כנגד דברים שבקדושה, ואין צריך לחוש שמא יש בה צואה מגולה וכדו', כיון שרוב הפסולת אינה מצוואה או מדברים מעופשים, ואם נודף ממנו ריח רע, ירחיק עד מקום שאין מגיע אליו הריח, שכיון שרוב הפסולת אינה מצוואה, נדון הריח כריח רע שאין לו עיקר שאין צריך להתרחק ממנו אלא עד מקום שכלה הריח. מאיירך, דעת הגרי"ש קרליץ (נקיות וכבוד בתפלה שם) להתיר רק אם פח האשפה מבוטה ואין ריח רע מגיע ממנו, אבל אם מגיע ממנו ריח רע, צריך להתרחק ארבע אמות ממקום שכלה הריח.

(44) וכשרואה צואה דרך החלוק, כתב לעיל (ס"ו עט ס"ק יד) שאם החלוק סגור מותר לומר דברים שבקדושה. ואם החלוק פתוח, כתב שם (ס"ק טו) שאינו יכול לקדש את הלבנה כשרואה כנגד צואה או אשפה, ואפילו שלא מגיע ממנה ריח רע, אלא צריך לעצום את עיניו, ואז אם לא מגיע אליו ריח רע, מותר לברך.

סִימָן תְּכוּ

פְּשָׁרֵאשִׁי-הַחֹדֶשׁ שְׁנֵי יָמִים הֵיאֵף פּוֹתְבִין בְּשִׁטְרוֹת

[משנ"ב ס"ק א]

שְׁהוּא יוֹם רֵאשִׁי-הַחֹדֶשׁ פְּלוּנִי, וְכֵן מְשַׁמַּע מִפְּרִי-מְקַדְּשִׁים⁽¹⁾.

(1) וכן לענין כתיבת גט, כתב השו"ע (אהע"ז סי' קכו ס"ז) בדעת הבית, שיש לכתוב 'ביום שלושים לחדש פלוני שהוא ראש חודש פלוני', ולא כמו שכתב השו"ע כאן. ובדיעבד, גם אם כתב רק 'ראש חודש פלוני', כתבו הבית שמואל שם (ס"ק יז) וההלקת מחוקק שם (ס"ק יח), שהגט כשר.

[משנ"ב ס"ק ג]

וּבְשְׁנֵי אֶדְרֵי הַשְּׁנֵי⁽²⁾.

(2) ואם כתב באדר ראשון אדר סתם, כתב הרמ"א (אהע"ז סי' קכו ס"ז) שהשטר כשר, אבל אם כתב באדר שני אדר סתם, השטר פסול.

רפת באר הגולה

הלבנות ראשי-חדש סימן תכז

תכז פשראש-חדש שני ימים היאך פותבין בשטרות, ובו סעיף אהד:

א *כשראש-חדש שני ימים, פותבין בשטרות ימים הראשון ביום ראשי-חדש (א) שהוא יום שלשים לחדש שבער (ב) (והמנין לחדש מיום שני וכותבין בו באחד לחדש) (טי): הגה כשעבדין השנה, פותבין באר ראשון (ג) אדר (ד) סתם ובשני אדר השני (סד):

תכח סדר קביעת המועדים וקריאת הפקדונות, ובו ה' סעיפים:

א *אלו הימים (א) שאין קובעים בהם המועדים: לא אר"ו ראשי-השנה, ולא גא"ו יום-הכפורים, ולא זכ"ד פורים, ולא בד"ו פסח, ולא גח"ז עצרת והושענא-רבנה, לא ג' תנקה, ולא אג"ו צום אסתר, ולא בד"ו צום פמון ואב. לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג לעמר, וסימן פל"ג, (ב) וביום שיהיה (ג) תנקה

שערי תשובה

שפאל, גמט שפטרס מתקת רבך ר"ל אם ראשי לקדש הקב"ה נרף חילון, וסבב להבית, אף שבין סרטי המלכות הוא פחות מג' מלכות, לא אמרנו להמיר. וצ"ח במג"א סימן תקכ"ב, יצ"ע על הח"צ סימן נט שלא הזכיר המג"א ושער אפרים סימן קיט, וצ"ח פקדונותגאל דף ט, אף בזה בלא"ה לא שנה לביר, שלא נאמר אלא לענין מחיצות אבל כאן אם נראה דה"ד בכה, ואין ראיה מהרב"ש שדבא לעיל סימן א, וגם כי שש"י בתשובה נחה רחוקה, ע"ש:

הנה תנקה שאתרו אם הם כסדרן או חסרים, אבל כשהם מלאים: כזא ביום

באר היטב

מט"מ ח"ל: ראיתי רש"ל פסקה בתבורת שמתה ולא רצה לצאח לחון ופתח הסלון נגד הלבנה וקדש, ע"ש. וצ"ח סימן א משי"ש: (ב) סתם. והיה לשמכרתיך החדש בבהכ"מ, ט"ז, וש"י פ"ד סימן רב סימן יז פ"ב בשם מהר"ל: פראשון אדר ראשון ובשני אדר שני, וב"כ בא"ע סימן קכו ס"ד גבי טו, וכ"כ הש"י בשם הרי"ח דנכון לקדש בשניהם, באדר ראשון יאמר ראשון ובשני יאמר שני, ע"ש: (ב) תנקה. צ"ל וביום שיהיה עצרת תנקה, פרוש, ביום שיהיה עצרת

משנה ברורה

פבדו שיהא עומד פחת הגג, לפיכך יוצאין מתחת הגג לרחוב כדרך שיצאין לקראת מלכים⁴², ומפ"ל מקום פל זה הוא רק לכתחלה, (כז) אבל מי שחושש באיזה מחוש שלא יוכל לצאת לחוץ, אי נפ"י שהמקום אינו נקי⁴³ או ששרי בין העכו"ם, יקדש פביתו (כח) כדרך חלון⁴⁴ או פתח הפתוח נגד הלבנה:

א (א) שהוא שלשים יום וכו'. רוצה לומר, שש"פ בוחבין ודעת הרי"ח שכותבין להפך ביום שלשים לחדש פלוני שהוא יום ראשי-חדש פלוני, וכן משמע מפרי"מ⁴⁵: (ב) והמנין לחדש מיום השני, רוצה לומר, ששמנו מהחילוק למנות ימי החדש הלא כי הוא עקר הקביעות, והיום שלשים הוא רק השלמה לחדש שבער: (ג) אדר סתם. והוא הדין לשמכרתיך החדש פבית הכנסת. ומקנת האחרונים (ד) דהנכון לקדש בשניהם, באדר ראשון וכתב אדר ראשון ובשני אדר השני⁴⁶:

א (א) שאין קובעין בהם וכו'. ע"ז הטעם בבאר הלקה: (ב) וביום שיהיה תנקה וכו'. הנה באמת זה אינו, דהא תנקה אפשר להיות ביום ה"ז ועצרת אי אפשר להיות, וכו'. אכן באמת ששעור-סופר הוא וצ"ח לומר ויביום (ג) שיהיה עצרת יהיה תנקה, דהיינו התנקה שאחריו. (ד) אכן ויהו דוקא פשהשנה היא פסדרה, דהיינו חשון וכסלו, אהר מלא

ועל שנת תרס"ב תרס"ג הש"י תשי"ח פמכתי לקפון א"ף הוא הקביעות באמת, ע"ז ש"ס, והמר השנים נש"פ רב⁴⁷ כמעט עד שנת תחמ"ז פחובות בלות הטור כה"ג, כפי מה שנראה מפר' החדש שלא הגיע עליו נאם לא שימצא עוד איזה קלוקל בדפוס, וכמו שראיתי בפר' החדש כתוב שם על שנת התקנ"ג סימן בח"ג, והוא טעות הדפוס וצ"ח לומר וכו', וכן על שנת תשי"ג כתוב בדפוס לעכפערך בש"ו, והוא טעות הדפוס וצ"ח לומר ז"ש פטו פטור והוא ושי"כ, אמר"כ מציאתי פן בדפוס לשון]. ואין לנו לראג פלי"כף יותר, כי פ"דאי קצת היתה וגם הרבה ק"ם יהיה הגולה ונקדש על"פי הראיה:

* אלו הימים שאין קובעין וכו'. ככל הענין: לעולם צריך לראות שלא יהיה יום-הכפורים ביום ראשון ולא ביום ששי, כדי שלא יהא שני ימים קרואים שאסורין בכל מלאכה מן המורה סמוכים זה לזה ונ"ש לזה טעם בגמרא ראשי-השנה דף כ, ע"ז ש"ס. וגם שלא יהיה הושענא-רבנה ביום השבת כדי שלא תתקוה * (ז) ונק על שנת תשמ"ט כתוב פטור ג"ת, וצ"ח לומר: ב"ת.

שער הצי"ח

(כז) ב"ח וט"ו ומגן-אבנתם ושי"א: (כח) ולפי מה שכתבנו לעיל, אפ"ל אין החלון פחות נפי אינו מעפב מדתא, פ"ל שידע בברור שמה שפאיר נגדו הוא אור הלבנה ולא זכרית פצלמא פנין דמות הלבנה, וכמו שכתב בשערי-תשובה, ע"ז ש"ס. ולכתחלה טוב יותר לפתח החלון, אף פלאי אפשר כגון מנין הדין וכיוצא בזה אפ"ל אין החלון פחות, וכמו שכתבנו וכן כתב הפרי"מ⁴⁸, ע"ז ש"ס: (ב) ב"ח וש"ף וט"ו. מגן-אבנתם ואלה רב"ח: (ג) מגן אבנתם, והש"ו מגיה באפן אחר, ולא פליגי אהר"י, והוא רק סימנא בעלמא, ועל"פי הדין אפשר לישב הגרסא שלגו, דהיינו, אבב דהמחבר מנין מענין אימתי נחול ל"ג בעטר, פ"ב נפי אימתי נחול עצרת, ומתנח סימנא: ביום שיהיה פשנה הפאה תנקה יהיה עתה פשנה זו עצרת. אמר"כ מציאתי זה בפר' תנ"ש: (ד) מגן-אבנתם. ונ"ש ספר' שלסן-צורה לשנים שכתוב דין כ"ה בדקנ"א: כשהיה כסדרן או חסרים, ומנה נגד השקנת המגן-אבנתם כהנים הוא אמת, דלמטה הש"י אין ש"פ אלו הפילות פ"ל:

